

הלכות שאלה ופקדון

יש בכללן שתי מצוות עשה: (א) דין השואל; (ב) דין שומר חנם. ובאור מצוות אלו בפרקים אלו.

הלכות שאלה ופקדון פרק א

א. השואל כלי או בהמה, וכיוצא בהן משאר מטלטלין מחברו, ואבד או נגנב אפלו נאנס אנס גדול, כגון שנשבה או נשברה הבהמה או מתה חייב לשלם הכל, שנאמר "כי-ישאל איש מעם רעהו, ונשבר או-מת; בעליו אין-עמו, שלם ישלם" (שמות כב, יג).

ב. במה דברים אמורים, בשנאנס שלא בשעת מלאכה. אבל אם שאל בהמה מחברו לחרש בה, ומתה כשהיא חורשת הרי זה פטור. אבל אם מתה קדם שיחרש בה, או אחר שחרש בה, או שרכב עליה או דש בה, ומתה כשהיא דשה או בשעת רכיבה הרי זה חייב לשלם. וכן כל כיוצא בזה.

ג. וכן השואל בהמה מחברו לילך בה למקום פלוני, ומתה תחתיו באותה הדרך, או ששאל דלי למלאות בו, ונקרע בבור בשעת מלוי, או ששאל קרדם לפצל בו עצים, ונשבר בעת שפצל בו מחמת הבקוע, וכל כיוצא בזה הרי זה פטור: שלא שאל אלא לעשות בו מלאכה זו, והרי לא שנה.

ד. השואל בהמה מחברו ומתה, וטען השואל שבשעת מלאכה מתה אם היה המקום ששאלה לילך בו מקום שבני אדם מצויין שם יביא ראיה שמתה או נאנסה בשעת מלאכה ושלא שנה בה, ויפטור; ואם לא הביא ראיה, משלם.

ה. שאלה ממנו למלאות בה בתוך חרבתו, שאין העדים מצויין שם, או ששאל ממנו דלי למלאות בו בתוך ביתו, ונקרע בבור אם הביא ראיה, יפטור אף משבועה; ואם לאו ישבע השואל שבועת השומרין שמתה בשעת מלאכה, ויפטור. וכן כל כיוצא בזה.

ו. השואל כלי מחברו ונשבר, שמין לו כדרך ששמין לגזקין: אומדין כמה היה שווה שלם, וכמה הוא שווה עתה; ומחזיר לו הפלי או הבהמה השבורין, ומשלם הפחת. וכן אם מתה הבהמה מחזיר הנבלה, ומשלם הפחת.

ז. השואל בהמה חייב במזונותיה משעה שמשכה, עד סוף ימי שאלתה. ואם כחש בשרה, חייב לשלם מה שפחתה בדמיה; כחש בשרה מחמת מלאכה פטור, וישבע שבועת השומרין שמחמת מלאכה כחש.

ח. השואל מחברו כלי או בהמה סתם הרי המשאיל מחזירו, בכל עת שירצה. שאלו לזמן קצוב כיון שמשך וזכה בו אין הבעלים יכולין להחזירו מתחת ידו, עד סוף זמן השאלה; ואפלו מת השואל הרי היורשין משתמשין בשאלה, עד סוף הזמן.

ט. ודין הוא הלוקח, קונה הגוף קנין עולם בדמים שנתן; ומקבל מתנה, קנה הגוף קנין עולם ולא נתן כלום; והשוכר, קנה הגוף לפרותיו עד זמן קצוב בדמים שנתן; והשואל, קנה

הגוף לפרותיו עד זמן קצוב ולא נתן כלום. כשם שהנותן
פמוכר, שאינו יכול לחזור לעולם כך המשאיל כמשפיר, שאינו
יכול לחזור בתוך הזמן.

י. הניח להן אביהן פרה שאולה ומתה, אין חיבין באגסיה. דמו
שהיא שלאביהן, וטבחה ואכלה משלמין דמי בשור בזול.
ואם הניח להן אביהן נכסים, ומתה או שטבחה משלמין את
דמיה מנכסיו.

יא. השואל כלי מחברו לעשות בו מלאכה פלונית אין המשאיל
יכול להחזירו מתחת ידו, עד שיעשה בו אותה מלאכה. וכן אם
שאל ממנו בהמה לילך בה למקום פלוני אינו יכול להחזירה
מיד השואל, עד שילך בה לשם ויחזור.

יב. האומר לחברו השאילני קרדס לעדר בו הפרדס הזה עודר
בו אותו הפרדס בלבד, ואינו רשאי לעדר בו פרדס אחר. אמר
לו פרדס סתם עודר בו פרדס אחד, איזה שירצה. שאלו לעדר
בו פרדסים שלו, עודר בו כל הפרדסים שלו; ואפלו נשחת כל
הברזל בעדירה, מחזיר לו הנצב שלעץ. וכן כל פיוצא בזה.

יג. השואל מחברו כלי להשתמש בו, ואמר לו השאילני דבר
פלוני בטובתך, כלומר אין אתה משאיל לי דבר זה כדרך כל
המשאילין, אלא כפי טובת לבך ונדיבותך, שאין אתה מקפיד
על הזמן, אם ארך אם קנו מיד המשאיל על זה הרי השואל
משתמש בו לעולם, עד שיבטל הכלי מלעשות מלאכתו;
ויחזיר לו שבריו, או שיריו. ואין השואל רשאי לחזור ולתקן
הכלי, או לעשותו פעם אחרת.

יד. האומר לחברו השאילני שקת זו שלמים, ונהרסה אינו
יכול לבנותה; וכן כל פיוצא בזה. אמר לו השאילני שקת סתם,
והשאילו שקת ונהרסה יש לו לבנותה. אמר לו השאילני מקום
שקת אם קנו מיד המשאיל, הרי השואל בונה והולך בקרקע
המשאיל, עד שתבוא לידו שקת שאפשר לו להשקות ממנה
בהמתו, או ארצו כמו שהתנה עם המשאיל.

טו. השואל פגדק מחברו ללינה, אין פחות מיום אחד;
לשבייתה, אין פחות משני ימים; לנשואין, אין פחות משלושים
יום.

טז. שאל חלוק מחברו לילך בו לבית האבל, כדי שילך ויחזור;
שאלו לבית המשתה, כל אותו היום; שאלו לעשות בו משתה
שלו, אין פחות משבעה ימים.